

Yhteiskonstruktiot kieliopin dynaamisina resursseina
Marja-Liisa Helasvuo & Mikael Varjo
Turun yliopisto

Käsitlemme esitelmässämme yhteiskonstruktioita (engl. co-constructions), jotka ovat kahden tai useamman vuorovaikutuksen osanottajan yhdessä tuottamia syntaktisia konstruktioita. Aineistomme on peräisin Arkisyn-korpuksesta, joka sisältää lähes 30 h arkikeskusteluja, jotka on morfosyntaktisesti annotoitu. Korpuksesta on poimittu kaikki yhteiskonstruktiot, joita on yhteensä 118. Olemme analysoineet näin saatua aineistoa edelleen mm. sen mukaan, millaista konstruktioita (transitiivinen, intransitiivinen, eksistentiaalinen tai kopulalause) puhujat ovat tuottamassa. Näin tarkasteltuna erityisesti kopulalauseiden osuus yhteiskonstruktioista on suurempi kuin keskusteluaineistosta laskettu vertailukohta (noin 24 % vs. 16 %), kun taas eksistentiaalilauseiden osuus on päinvastoin pienempi (noin 13 % vs. 17 %).

Olemme myös analysoineet yhteiskonstruktioiden funktioita ja niiden saamia responsseja. Yhteiskonstruktion jälkikomponentin motivaationa saattaa olla esimerkiksi yhteiskerronta, ymmärryksen osoittaminen tai rakenteen lainaaminen, kun taas toisaalta alkukomponentin tarkoituksena voi jo lähtökohtaisesti olla se, että sen tuottaja haluaa toisen keskustelun osanottajan täydentävän konstruktion. Yhteiskonstruktioiden saamat responssit puolestaan tarjoavat tietoa esimerkiksi siitä, miten yhteiskonstruktiot muovaavat keskustelun jäsentymistä ja millainen pääsy keskustelun osanottajilla on yhteiskonstruktioilla kuvattuihin asiaintiloihin.

Yhteiskonstruktiot tarjoavat mielenkiintoisen näkökulman kieliopillisten yksiköiden muovautumiseen vuorovaikutuksessa keskustelun osanottajien yhteistyönä. Ne todistavat siitä, että kielioppi on yhteistoimintaa ja perustuu jaetulle tiedolle (Thompson & Couper-Kuhlen 2005: 482). Kielioppi on sosiaalisesti jaettua (Helasvuo 2004 "shared syntax"). Jos jaettua tietoa ja yhteistoimintaa ei olisi, myöskään toisen puhujan täydentäminen ei olisi mahdollista. Yhteiskonstruktioissa korostuvat kieliopin lineaariset piirteet (ennen kaikkea sanajärjestys ja lausekkeiden sisäinen järjestys). Vuorovaikutuksellisesti tärkeää yhteiskonstruktioissa on projektio eli vuoron kulun ennakointi. Yhteiskonstruktion tuottaminen edellyttää sitä, että puhekuppani pystyy ennakoimaan, mihin suuntaan vuoro on menossa sekä syntaktisesti että toiminnallisesti.

Aineslähde

Arkisyn. Suomenkielisten arkikeskustelujen morfosyntaktinen tietokanta. Tietokanta rakennettu Turun yliopistossa, aineisto Helsingin yliopiston Keskusteluntutkimuksen arkistosta ja Turun yliopiston Lauseopin arkistosta. Suomen kielen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen oppiaine, Turun yliopisto.

Kirjallisuutta

Helasvuo, Marja-Liisa 2004: Shared syntax: The grammar of co-constructions. *Journal of Pragmatics* 36: 1315–1336.

Thompson, Sandra A. & Elizabeth Couper-Kuhlen 2005: The clause as a locus of grammar and interaction. *Discourse Studies* 7(4–5):481–505.

